

ՓԱԽՈՒՍՏ ԵՐՄԻՆԷՒ ԵՒ ՀՈՎՈՒԱՅ ՔՈՎ ԱՊԱՒԻՆԵԼՆ

ՏԱՆԿԱՅԻՒ ՁԻՆՔԸ ՓՆՏՈՆԵԼՈՒ Կ'ԵԼԼԷ ԵՒ ԱՐՄԻԴԱՅԻ ՈՐՈՑԱԹԹԻՆ ՄԷՋ ԿԸ ԲՈՆՈՒԻ

1. Իսկ անդին Երմինիա՝ առաջնորդուած իւր ձիւն,
կը մըտնէ հին անտառի մ' մէջ լի թաւուտ ծառերով՝
Դողգոջուն ձեռքերն իւր՝ չեն կարող ալ սանձը վարել,
Եւ գրեթէ կէս մեռած, կէս կենդանի կը գըտնուի.
Այնչափ բիւրաւոր ուղիներէ պտոյտ կ'ընէ
Իւր կամքին ձեռքը թողուած ձիւն՝ սանձարձակ ընթացքով,
Մինչեւ նէ իւր հալածչաց աչքէն հեռու կը սլանայ,
Որոնք զոր կը համարին դեռ հետախոյզ պընդեղնին.
2. Եւ ինչպէս որ երկար տաժանելի որսէ վերջ
Տըխուր և շընչասպառ շուներն ետեւ կը դառնան,
Երբ փախչող կենդանւոյն հետքը կորուսած են իսպառ,
Որ արձակ դաշտավայրէ դէպ ի անտառն է խուսեր.
Այս կերպ բարկացկոտ ամթալից դէմքերով՝
Գրիստոնեայ ասպետը յոգնած ու դադրած ետ կը դառնան.
Իսկ նէ դեռ եւս կը փախչի, և ինքիրմէն դուրս ելած՝
Սարսափով լի՝ չի դառնար նայիլ թէ կան հետամուտք:
3. Խոյս տուաւ գիշերն ի բուն, հետեւեալ օրն ալ ամբողջ
Շըրջեցաւ թափառական, անառաջնորդ, խրատուէ՛ զուրկ.
Եւ ուրիշ բան չորս զին չէր տեսներ և ոչ կը լըսէր,
Բայց թէ մի միայն արցունքն իւր և ճիշերն աղեխարշ.
Սակայն երբ որ Արեգակն իւր զարդարուն պերճ կառքէն
Լուծեց երկվարներն և ծովուն գիրկը մըտաւ,
Հասաւ նէ գեղեցիկն Յորդանանու ջինջ ջրերուն,
Ուր իջաւ գետեզերքն ու այնտեղ ինկաւ հանդչեցաւ:
4. Ուտելու արդէն բան չի փընտռեր՝ քանի որ միայն
Արտասուաց կը զգայ ծարաւ և ցաւերով կը սնանի.
Բայց Գունըն՝ թըշուառ մահկանացուաց մի միակ
Իւր զաղցրիկ մոռացութեամբ հեշտ հանգըստեան պարգեւիչ,
Թըմբեցուց անդամներուն հետ իւր ցաւերն, և իսկոյն
Տարածեց անդորրաւէտ թեւերն իրեն վրայ մեղմիկ.
Սակայն Սէրը չի դադրիր երազներով կերպակերպ
Նայն իսկ քնոյ մէջ իրեն խաղաղութիւնը խոսկել:
5. Մինչեւ որ զուարթագին թըռչունք իրենց դալլալիկն
Հընչեցնել չըսկըսան՝ այգն ողջունելու՝ չարթընցաւ,
Եւ լըսեց գետի կարկաչքն և սօսափունըն թըփոց,
Եւ ալեւաց խաղապատանքն օդոյն և ծիւ ծաղկանց հետ:
Կը բանայ նուաղեալ աչկունքն և կը դիտէ հոն չորս զին
Հովուաց ամայի առանձնաբնակ խըրճիթներն.
Կարծես ծայն մի կը լըսէ սաղարթներու և ջրոց մէջ,
Որ դարձեալ կը յորդորէ գինքն հեծութեանց և լացի:

6. Բայց լալու ժամանակ կ'ընդհատուին իւր հեծութիւնքն
Այն կողմէն ականջին հասնող փայլուն զլի ձայնէ,
Որ ստուգիւ հովուական երգոց վանգիւն կ'երեւի,
Անտառային սրընգի մ'անվարժ սոյլերուն հետ խառնուած.
Կը կանգնի և հանդարտիկ քայլով դէպ այն կողմ կ'երթայ.
Կը տեսնէ հեշտ հովանոյ տակ ծերունի մ'ալիւս.
Որ կողով հիւսելու հետ էր՝ իւր հօտին քով նըստած,
Եւ մըտիկ կ'ընէր երեք հատ տղաքներու երգածին:
7. Տեսնելով անսովոր յանկարծ զէնքերն այն Հոնտեղ
Երեսան եկած՝ պատեց զիրենց սաստիկ ահուդող.
Բայց բարեւ տուաւ Երմինիա և քաղցրութեամբ հանդարտացուց,
Բանալով նաեւ աչքերն և չընհաղ գէսքն ոսկհհեր.
Ո՛վ երկնից դուք սիրելի, զուրցեց, մարդիկ բարբախտ,
Գեղեցիկ ձեր գործն առաջ տարէ՛ք՝ առանց վախճալու.
Ձի ոչ թէ պատերազմ կը բերեն այս զէնք ու զբանս՝
Անուշիկ ձեր երգերուն կամ զբաղանացդ հակառակ:
8. Աւելցուց յետոյ. Ո՛վ հայր, մինչդեռ ձեր չորս դին հիմայ
Սաստիկ պատերազմի բոցով բորնկած կը հրդեհի,
Ինչպէս անվրտանգ կըրնաց դուք աշխտեղ քնակիլ՝
Ձինուորաց ասպատակէ առանց երկիւղ կըրելու:
Գուստր իմ, պատասխան տուաւ ծերունին, հոս իմ տունս
Ո՛ր և է թըշնամանքէ և չարաղէտ դէպքերէ
Ազատ եղած է, և շաչիւնք արիսական զէնքերու
Հեռաւոր դեռ այս կողմերս վրդովմունք չեն բերած:
9. Կամ Երկնից շնորհք են՝ անմեղ խաշնարածի մը պատուոյն
Նախանձայոյդ և նուաստութեանն ըլլալ պաշտպան խնամարկու,
Եւ կամ՝ ինչպէս շանթածի՞գ կայծակը չի հարուածներ
Ցածաղոյն տեղերն, այլ բարձր բազմանց վրայ կ'իջնէ,
Այսպէս ալ պանդուխտ ասպատակաց սուր սուսերք
Գոռոզ արքայից վեհ գլուխները լոկ կը նուաճեն.
Այլ և ոչ իսկ աւարի կըրնայ անյազ զինուորաց
Հրապոյր մ'ըլլալ անարգ աղքատութիւնս արհամարհ:
10. Ուրիշին համար անարգ, այո՛, բայց ինձ սիրելի,
Ձի ոչ զանձ կը փափաքիմ, ոչ արքունի գաւազան,
Եւ ոչ մուտք երբեք սրբոխ մէջ յաջողած է զրտնել
Բաղձնեղ մ'ազահութեան կամ հոգ մ'ու ջանք փառասէր.
Ականակիտ վտակի ջրբովս այս իմ ծարաւս կ'անցնեմ,
Չունելով վախ թէ դեղուած ըլլան ալիքն այն թունով,
Եւ հօտս այս և փոքրիկ ածուս ալ ինձ կը շնորհեն
Անարծաթ գընուած ուտեստ սակաւապէտ սեղանիս:
11. Քիչ բանի կը փափաքինք, ինչպէս որ քիչ է նաեւ
Արեւուր մեզի եղածն, որ կեանքերնիս պահպանէ.
Անաւասիկ այս՝ իմ քեզի ցուցած տղաքներս են այստեղ
Հօտիս վերակացուքն և ես չունիմ ծառաներ.
Եւ ահ՝ այս կերպով կ'ապրիմ առանձնոցիս մէջ քաշուած,
Դիտելով աշխոյժ այծից և եղջերուաց ցատկընտուքն,

- Եւ ձրկանց այս գետակիս ծոցը զեռուն կայտիռներն ,
Եւ Թրուչնոց ալ երկընքին մէջ Թեւերուն Թափ տալնին :
12. Եղաւ ժամանակ մ' , այո , երբ խակ տարեաց ցնորբ
Գեռ զօրեղ են , ունեցայ ես ալ ուրիշ փափաքներ .
Անարժան համարեցայ խաշնարածի գործ ընելս .
Հայրենի երկրէս փախայ գնացի պանդուխտ կեանք վարել .
Եւ ատեն մը Մեմփիսի մէջ բնակելով՝ նաեւ ես
Արքունի պալատան պաշտօնէից կարգն անցայ .
Եւ Թէպէտ Թագաւորին պարտիզաց պետ զբրուեցայ ,
Բայց տեսայ և ճանչցայ ինչ են անիրաւ արքունիք :
13. Եւ երկար ատեն յանդուգն յոյսերէ միշտ հրապուրուած՝
Ամենէն աւելի դառն ես վիշտերու տոկացի .
Բայց զարգուն երբոր տարեաց հետ՝ նոյն իսկ յոյսն ալ ինծմէն
Պակսելով , նաեւ տեղի տրուաւ խիզախ խրոխտութիւնս ,
Ողբացի ես իմ խոնարհ այս վիճակիս քաղցրը կեանքն ,
Եւ կորուսած խաղաղութիւնս հառաչանօք փրնտոնելով՝
Զուրցեցի . Բարով ֆիաս , ո՛վ դու արքունիք : Եւ այսպէս
Սիրելի այս անտառիս մէջ գտայ օրերս երջանիկ :
14. Մինչդեռ այս կերպ կը խօսի ծերունին , հոն Երմինիս
Ուշադիր և լուռ՝ կախուած կը կենայ քաղցրը լեզուէն .
Ուսաստուն խօսքերուն ոյժն , որ սրբոյն խորը կ'ազդէ ,
Կը մեղմէ մասամբ մ'իրեն զգայարանաց ամբոխումն .
Եւ երկար մրտածելէ վերջ՝ կ'որոշէ հուսկ ուրեմն
Այն գաղտնի առանձնոցին անդորրութեան մէջ մնալու ,
Մինչեւ որ բարեղէպ պարագաները ներեն՝
Որ կարող ըլլայ գոնէ վերադառնալ դիւրութեամբ :
15. Ուստի ագնիւ ծերուն կ'ըսէ . Ո՛վ ալեւոր բարեբախտ .
Որ անձիդ փորձով չարեաց աղէտքն երբեմն ես ճանչցեր ,
Թող Երկինք չընախանձին այսքան քու քաղցրը բաստիդ ,
Ողորմէ Թըշուառութեանցս իմ վրայ սըրտիդ զըթութեամբ ,
Եւ զիս հոս՝ այս ցանկալի օթեւանիս մէջ քեզ հետ
Ընդունէ՛ որ ընկերեմ զի այս է ինձ հաճելի .
Ո՛վ գիտէ Թէ ծառաստան ըստուերներուս այս ներքեւ
Գուցէ սիրտս իւր մահառիթ բռնէն մասամբ թեթեւնայ :
16. Իսկ գոհարը և կամ ոսկիք , զորս իբրեւ իւր զրօշնալներ
Կը պաշտէ ուսմիկ ամբոխն , եթէ հաճոյ անցնէին ,
Նըրնայի դուն , դեռ քովս այնքան անոնցմէ ես ունիմ՝
Ուզածիդ չափ գոհացնել զքեզ ու փափաքդ լեցնել :
Այս պահուն իւր գեղանի աչքերէն դուրս հոսելով
Յաւոց բիւրեղափայլ և սրանչելի արցունքներ ,
Պատմեց մաս մ'իւր արկածից , և մի և նոյն ժամանակ
Գրթառատ հովիւն անոր լալուն հետ ինքն ալ լացաւ :
17. Քաղցրութեամբ յետոյ սփոփեց զինքն , և իւր քով ընդունեց
Այնպիսի կերպով՝ որ հօր մը կարծես վառ գութ ունէր .
Եւ տարաւ ներկայացուց զինքն իւր աւաարկ կողակցին ,
Զոր Երկինք իրեն շնորհած էին սըրտով համաձայն :

- Օրիորդն արքայազուն կ'հագնի խըրխայ շինական,
Կոշո քողով մ'ալ վարսերուն կը փաթուլէ խոպոպներն:
Բայց սակայն աչքերուն և անդամոց շարժումըն
Ահնայտնի կը տեսնուի՝ որ անտառաց բնակիչ չէ:
18. Զի ծածկեր ուսմիկ ըզգեստ մ'իբեն բըրաց լոյսն ազնիւ,
Եւ կամ ինչ որ շնորհաշուք և սիգապանծ կը փայլի:
Այլ և նոյն իսկ նուաստագոյն իրեն գործոց մէջ անգամ՝
Կը ցոլայ վսեմափառ արքայական պերճութիւնն:
Արծելու կ'առաջնորդէ հօտին, և ետ կը դարձնէ
Փարախին մէջ ամփոփել զանոնք ցրպով մ'արհամարհ.
Թաւամազ ծիծերնին ճընշելով՝ կաթ կու կըթէ,
Մակըրդած կաթովն յետոյ մածուն պանիր կը շինէ:
19. Շատ անգամ՝ երբ ամառուան արեւակէզ օրերուն՝
Շուրքի տակ պտուկելով կը հանգչէին ոչխարներն,
Փեկոնի կամ բազեղանց կեղեւներու վրայ յաճախ
Դրբուագեց նէ սիրելի անունն հազարմէկ կերպով,
Եւ թըշուառ ու բազմարկած իւր սիրահար ըզգացմանց
Չախող պատահարները բիւր ծառոց վրայ զըծեց.
Դառնալով կարգալու յետոյ դըրձմած այն յուշերն՝
Ոռոգեց այտերը գողտր և գեղանի արցունքով:
20. Ապա կ'ըսէր լալահառաչ. Ո՛վ սիրասուն ինձ բոյսեր,
Պահեցէք դուք ձեր վըրան այս ցաւալից պատմութիւնս,
Որպէս զի՝ թէ երբեք հանդիպի օր մ'երբ ախորժ
Չեր շուքին ներքեւ անդուժ սիրող մ'հանգիստ գայ առնէ,
Իւր սըրտին մէջ քաղցըր գութ մ'արթըննալով դէպ առ իմ
Այսքան զանազան և բազմաթիւ աղէտներս,
Չուրցէ. Շատ իսկ անարգար, աւանդ, և դառն տրիտուր
Սէրն ու բախտ հատուցին այսքան ուխտապահ հաւատեցի:
21. Ո՛ր գիտե՛ գուցէ գայ օր մ'ալ, թէ Երկինք բարեշնորհ,
Ունկընդիր ըլլան սիրով մահկանացուի մ'աղօթքին,
Որ նոյն ինքն այս անտառիս այցելութեան ելլէ գայ,
Ան՝ որ այս պահուս գուցէ թէ վրայօքըս փոյթ իսկ չ'ըներ,
Եւ աչքերը դարձնելով հոն՝ ուր թաղուած տի հանգչին
Մարմնոյս այս ուժաթափ և դիւրարեկ նըշխարներն,
Այս քաշած տանջանքներու թիբերս վարձք մ'անազան՝
Արտասուաց քանի մը շիթ շնորհէ և սուղ հառաչանք:
22. Որով սիրտս եթէ կեանքիս մէջ չարաբաստ գըտնուեցաւ,
Մեռնելէս վերջ թող հոգիս գոնէ ըլլայ բարեբախտ.
Եւ աճիւնս իմ՝ սառնացած իւր հրաբորբոց բոցերէն՝
Վայելէ՛ թող ինչ որ հնար չէ հիմայ ինձ վայելու:
Այսպէս կը խօսի համր և անմունչ կոճղերուն,
Եւ զուգիկ մ'ուղից արտասուաց աչքերէն դուրս կը հոսեն:
Իսկ անդին ալ Տանկրեդի՝ իրմէն հեռու ձըգուելով
Անըպաստ բախտի բերմամբ՝ զինք փրկնուելով կը շըրջի:
23. Նա ինքըն բըռնելով ոտնատեղեաց նըշաններն՝
Մերձաւոր դէպ անտառին կողմն իւր ընթացքը դարձուց.

- Բայց հոն զարհուրելի և թաւախիտ ծառերէն
Այնպիսի խաւարակուռ մութ մը գետին կը կոխէր,
Որ անոնց մէջ նոր հետքեր նշմարել հնար չըլլալով՝
վարանած տարակուսով ճամբան առաջ կը տանի.
Մի և նոյն ատեն ականջ կը դնէ իւր չորս զին՝ արդեօք
կը լսուի՞ ձիու զրնդին և կամ շաշիւն զէնքերու:
24. Եւ եթէ գիշերային սըղոհին երբեք շարձափէր
կընծնիի կամ փեկոնի թեթեւաշարժ տերեւներն,
կամ երէ մ'եւ կամ թըռչնիկն եթէ ճըղիկ մ'երերցնէր,
Իսկոյն դէպ ի շըշուկն այն իւր քայլերը կ'ուղղէր:
Հուսկ ուրեմն անտառէն դուրս կ'ելլէ, և շողք լուսնեկին
Անծանօթ ուղիներէ կ'առաջնորդեն զինքն այն կողմն՝
Ուսկից զանգ մ'անորոշ կու գար հասնէր հեռուէն,
Մինչեւ որ ժամանեց հոն՝ ուրկէ ձայնը կ'ելլէր:
25. Հասաւ՝ ուր կենդանի ժայռէ մ'առատ յորդութեամբ
Ալիքներ կը ցընցըղկին ականվըճիտ և պայծառ,
Եւ առուակ մը կազմելով՝ դէպ ի վայրէջ կը դիմեն
Կարկաշուն խոխոջանօք դալարագեղ ափերով:
Թախծալից՝ կը դադրեցնէ հոն իւր քայլերն, և կ'կոչէ.
Բայց միայն Արձագանգն իւր կանչուածքին կը ձայնէ.
Կը տեսնէ միանգամայն պայծառագուարթ յօնքերով
Կարմրորակ և լուսափայլ աշալուսոյն փողփողումն:
26. Զայլազին հեծեծանօք կը մըռնէ իրկնից դէմ,
Որ զինքն այնքան փառաշուք բախտէ մը գուրկ կը թողուր:
Բայց երդում կ'ընէ վըժժ խընդրելու իւր սիրուհւոյն՝
Թէ երբեք նախատինք մ'եւ կամ թէ ֆեսա ինչ նէ կրէր.
Հուսկ ուրեմն կ'որոշէ դէպ ի բանակը դառնալ,
Անվըստահ ըլլալով սակայն ճամբան զբտնելու,
Զի միտքը կ'իյնայ թէ ժամադիր եղած օրն՝
Աըգանտի դէմ մենամարտ մըղելու՝ մօտ է արդէն:
27. Կը մեկնի, և մինչ առաջ կ'երթայ ճամբէն անըստոյգ,
Կը լըսէ ձիւնթացքի մ'հետգհետէ մօտ հասնող ձայնն.
Աչքին կը զարնէ հուսկ ուրեմն անձուկ ձորակէ
Դուրս ելլող ճանապարհորդ մ', որ սուրհանդակ կ'երեւէր.
Խարազան մը գալարուն ձեռքն, և ուսէն դէպի մէջք
Եղջիւր մ'էր կախած՝ մեր սովորութեան համեմատ:
Ո՞ր ճամբան արդեօք, անոր կը հարցնէ Տանկրեդի,
Այս տեղէն դէպ ի բանակ Գրիստոնէից կը տանի:
28. Միւսն իտալերէն կ'ըսէ. Ճիշդ ես ալ հիմայ
Դէպ ի հոն կ'երթամ, ուր զիս զըրկեց հապճեպ Բոհեմոնդ:
Տանկրեդի կը հետեւի անոր, զոր վեհ հօրեղբօրն
Սուրհանդակ կը համարի, հաւտալով կեղծ խօսքերուն.
Կը հասնին վերջապէս հոն՝ ուր լիճ մը գարշ և զըժնէ
Եղտիւր ձեւացնելով՝ զըրեակ մ'իւր մէջ կը պատէ,
Այն պահուն՝ որ կարծես ներս կը մըխըրճի Արեգակն
Ընդարձակ իրեն բունին մէջ՝ ուր գիշերը կ'օթէ:

29. Հասնելուն պէս՝ սուրհանդակն եղջերափողն հընչեցուց,
Եւ իսկոյն առկախ կամուրջ մը դէպ ի ցած իջուցին.
Կարող ես դու լատին ըլլալովդ՝ հոս գիշերել
Մինչեւ որ Արեգակն, ըսաւ, ելլէ բարձրանայ.
Ձի երեք օր դեռ հագիւ կ'ընէ՝ որ այս դղիկէիս
Տէրեց Կողեհցայի կոմսն՝ յաղթելով Թուրքերուն,
Կը զըննէ ասպետը չորս դին՝ դիտելով թէ ինչպէս
Արուեստի հետ միացած զիրեն՝ անառիկ զայն կ'ընեն:
30. Յետոյ թիչ մը կ'երկմըտի՝ մի՛ գուցէ այսքան ամուր
Կայանի մէջ լարուած գաղտնի դարան մը ծածկուի.
Բայց վարժած՝ դիմազրաւել արդէն մահուան վրտանգաց՝
Ոչ բան մի կը զուրցէ, ոչ դէմքէն ցոյց մը կու տայ.
Ձի ուր ալ որ տարուի՝ կամ ընտրութեամբ կամ բախտիւ՝
Ամէն տեղ իւր բազկին վրայ վրստահ կ'ուզէ լլալ.
Բայց ուրիշ կըռուի մը պարտքն այն պահուն միտքն ինկնալով՝
Նոր գործի ձեռնարկելու կամքէն զինքն ետ կը կեցնէ:
31. Այնպէս որ գրեկին հանդէպ՝ ուր վար իջուցած
Կամուրջն այն կ'երկըննար հանգչէր մարգի մ'եզերքին,
Պահ մը կանգ կ'առնու, և չ'ուզեր ուղեկցին հետեւիլ,
Որ զինքն անցնելու կը հրաւիրէ նենգութեամբ
Կամուրջին վրան ալ անդին զինուած ասպետ մը կանգուն՝
Վայրագ և զայրացկոտ դէմքով ինքզինք կը ցուցնէ,
Ձի ձեռքը փայլուն մերկացած սուր մը սեղմած՝
Այսպէս կը գոչէր դաժանաձայն սպառնալեօք.
32. Ո՛վ այր դու՝ որ բախտէն և կամ կամքէդ մղուելով,
Կը կոխես Արմիզայի չարաբաստիկ երկրի հողն,
Ի գուր կը խորհիս ետ դառնալ. թափէ օն զէնքերդ,
Եւ ձեռքերդ իւր շրջթայից մէջ գերութեան կարեւորէ.
Մըտի՛ր արդ օն ուրեմն իւր արգիլուած շեմէն ներս,
Իրեն հոս հրամայած օրէնքներուն համաձայն.
Եւ երբեք մ'ունենար յոյս՝ նորէն երկինք տեսնելու՝
Դարձադարձ տարիներով և կամ հերաց փոփոխմամբ,
33. Մինչեւ որ չերգնուս իւր զովողներուն հետ զուն ալ
Յիսուսի անունը կրող ժողովորդեան դէմ գնալու:
Այս խօսքիս վրայ Տանկրեդի կը սեւեռէ իւր նայուածքն,
Եւ անոր զուրցուածքին կերպն և զէնքնուզրան կը ճանչնայ:
Հոամբալդ Գուսակոնացին էր, այն տասանց թուէն մին՝
Որ զնաց Արմիզայի հետ, և նէրա համար լով՝
Հաւատքն ուրանալով՝ եղաւ պաշտպան այն դղիկին
Մէջ ի գործ զըրուած զրուծան և ամբարիշտ ձեռնարկին:
34. Բարեպաշտ ասպետին դէմքը ցոլաց սուրբ զայրութիւմ,
Եւ գոչեց ախոյններն. Ո՛վ վատշուէր չարագործ,
Ես ինքս եմ Տանկրեդին այն՝ որ անուամբ Քրիստոսի
Մէջընթ թուր միշտ կապեցի, եղայ իրեն շահատակ,
Եւ իրմէն ապրստամբներն ընկճեցի իւր զօրութեամբ.
Ինչպէս այս պահուս կ'ուզեմ որ զայն փորձովդ հաստատես.

- Ջի աջա այս պաշտօնեայ ընտրեց Երկնից բարկութիւնն
Իւր վրէժն արդ լուծելու քեզմէ, տապգէ՛ղ ուխտադրութ՝
35. Ամբարիշտ զօրականն այն սարսեցաւ՝ լրսելով
Փառաշուք անունն, և գոյնն իսկոյն դէմքէն կրտրեցաւ.
Կեղծելով սակայն զգացած վախն՝ ըսաւ. Ի՞նչպէս ուրեմն,
Եղկելի՞դ դու, հոս եկած ես՝ որ ինկնաս ըսպանութիս.
Հոս նըկու՞ն և նըւաճուած պիտոր ըլլան զօրութիւնքդ,
Եւ հըպարտ զլուխդ իրանէդ կըտրըւելով այս բազկէս՝
Պարգեւ պիտ' ուղարկեմ ես զայն Փռանկաց պետերուն,
Թէ ա՛յսօր չեմ տարբեր ինչ՝ քան որ միշտ եմ եղած:
36. Այսպէս Ուրացեալն ըսաւ. և օրն ալ արդէն
Այնքան մըթընցեր էր՝ որ հագիւ կը տեսնուէր.
Եւ ահա չորս դիէն յանկարծ երեցան այնչափ Զահե՛ր՝
Որ պայծառ և լուսափայլ շողաց իսկոյն մըթնոլորտն.
Պաղպաղուն կը ցոլայ դղեակն՝ ինչպէս սովոր է տեսնուիլ
Գիշերուան շքեղ հանդիսից մէջ վեհազարդ թէատրոնն.
Գերամբարձ պատըշգամի մէջ հոն բազմած Արմիդա՝
Առանց երեւնալու թէ՛ կը տեսնէ և թէ՛ լսէ:
37. Մեծանձնն դիւցազն իսկոյն կազմեց յարդարեց
Իւր զէնքերն և քաջասիրտ եռանդն՝ այն վէս մըրցանքին.
Տեսնելով որ հետեւակ կու գայ ոսոխն իրեն դէմ,
Կը ցատքէ ինքն ալ մէկէն վաստակաբեկ ձիէն վար:
Ասպարափակ կու գայ Հոմարալդ, և սաղաւարտը զըլխին,
Մերկ սուսերն ալ խոցելու պատրաստ դիւրքի մէջ բըռնած:
Իսկ իշխանն ահեղախորիստ ընթացքն անոր դէմ կ'ուղղէ
Խեթահար աչուրներով և ահագին գոռացմամբ:
38. Ոսոխն իւր՝ զէնքերով ամրափակ՝ լայն շըրջանօք
Պտոյտ կ'ընէ, և հարուածներ տալու կեղծիք կը գործէ.
Տանկըղիթ՝ թէպէտ կըթոտ անդամներովն և յոգնած,
Սակայն շիտակ վրան դիմելով՝ մօտ կ'երթայ, նեղ կը ձըգէ,
Եւ այնտեղ՝ ուր Հոմարալդ կը սկըսի ետ ետ քաշուիլ,
Սաստկաբուռն երագութեամբ ինքզինքն յառաջ կը մղէ սա,
Կը հասնի, և կը ճընշէ զինքն, և կ'ուղղէ դէպ աչքերն
Իւր սըրին ծայրն՝ հապըստէպ փայլակնացայտ շողացմամբ:
39. Եւ ուժգին թափով վէրքեր մանաւանդ այն տեղերուն
Կը հասցնէ, ուր կենսակիր մասն է բնութիւնը կազմեր.
Եւ ահեղ սպառնալիքներ հարուածներուն կցորդելով՝
Վնասին վրայ կ'աւելցնէ նաեւ սոսկումըն վախի:
Ժիր երագ Գուսակոնացին ասդիս անդին դառնալով՝
Կը ջանայ թեթեւ անդամքն հարուածներէն ճողոպրել,
Եւ մերթ վահանով, մերթ ալ սրովը գուն կը գործէ
Որ գուր տեղ թըշնամույն մոլեգին սաստն ըսպառի:
40. Այլ սրախաղ մըրցանքի մէջ չէ ինքն այնքան երագ
Որչափ Ժիր է և պատրաստ Տանկըղիթ ֆեսս հասցնելու:
Եւ արդէն ճեղքուած վահանն և սաղաւարտըն ԶախԶախ,
Երկնից Լաճ արիւնթաթախ են զէնքնուգրահ բովանդակ.

Սակայն ինքն ղեռ կըրցած չէ գէթ հարուած մ'իջեցնել,
Որով քէջ թէ շատ վերքեր ըլլայ տըւած ոսոխին.
Վախ կը զգայ, միանգամայն կը մօմմօրեն սիրան իւր խայթը
Յասման և ամօթոյ, իրզմըտանաց և սիրոյ:

41. Հուսկ ուրեմն յուսահատ զիսադրութեամբ կ'որոշէ
Բախտէն ճակատագրած վերջնական փորձը փորձել.
Մէկդի նետելով վահանն, երկու ձեռքերով
Պընդապէս կը սեղմէ սուրն իւր՝ ղեռ արեան ծարաւի,
Եւ թըշնամոյն վրան գալով՝ նեղ կը ձըգէ զինքն և փակէ,
Եւ հարուած մը կ'իջնեցնէ. և չըկայ զրահ մ'այնքան պինդ՝
Որ ղէմ կարենայ դնել, որպէս զի ձախ կողին վրայ
Վէճը մը բանալով՝ չենթարկէ բուռն ցաւոց:
42. Կու կըրկնէ յետոյ հարուած մ'ալ նորա լայն ճակտին վրայ,
Զօրեղ այնքան՝ որ բաղխիւնն բոմբածայն կը գանչէ,
Թէ և չի կըրնար ճեղքել կորդակն, այլ պինդ կը ցընցէ,
Այնպէս որ նա զոճ գալով՝ կըծկի, կ'երերայ:
Իշխանին այտերը գոռ կը բորբորին բարկութեամբ,
Եւ կըրկոտ աչքերէն կը ցայտեն բոց և փայլակ,
Եւ ղէմքի պահպանակէն իւր ղէպ ի դուրս կը հրօսեն
Հրեկէն զոյգ ականողեաց հետ՝ կըրճըտուին ատամանց:
43. Նենգածէտ Հեթանոսն արդէն իսկ լոկ այնպիսի
Կատաղի տեսեան մը ղէմ դնելու և ոչ սիրտ կ'ընէ.
Կը լըսէ սըրոյ շաչիւնն, և իրեն այնպէս կու գայ՝
Թէ արդէն իսկ կուրծքին երակներուն մէջ կ'անցնի.
Կը փախչի այն հարուածէն, որ կը սլանայ զարնուի
Քարէ սեան մ'որ կամըրջին ղէմ իբրեւ մոյթ էր կեցած.
Ինչպէս երկինք կը թըռչին ջարդուփշուր կոտորքն և կայծեր,
Եւ խարդախ դաւաճանին սըրտէն սարսուռ մը կ'անցնի:
44. Կամըրջին կողմն ուստի խոյս կու տայ, և մի միակ յոյսն
Անձին ազատութեան՝ շուտ փախչելու մէջ կը դնէ.
Ետեւէն բայց կը դիմէ Տանկընդի, նոյն իսկ ձեռքով
Կըռնակէն բըռնելու վրայ է, ոտքն ոտքին կը բաղխի,
Երբ յանկարծ (ըսքանչելի՜ օգնութիւն խոյս տըւողին)
Ջահերն անհետացան, ամբողջ աստեղը մարեցան,
Եւ կոյր գիշերուան չըմնաց նըշոյլ մ'իսկ լուսնի՜:
Ատղազուրկ երկընքին երեսը փայլ մը տալու:
Եւ խաւարակու խոր մըթութեան և դիթային հմայից մէջ
Յաղթականն ալ հետամուտ չ'ըլլար և չի տեսներ զինքն,
Այլ և ոչ իսկ նըշմարել կարող է բան մ'իւր չորս դին,
Եւ ոտքերն ալ վարանմանց մէջ դողդոջուն շարժելով՝
Դիպուածով կ'անցնի շեմէ մը խարխափուն քայլերով,
Առանց հասկընալու թէ տեղ մը ներս կը մըտնէ:
Բայց կը լսէ զրան մը շառաչն յետոյ իրեն քամակէն,
Եւ կը զգայ ինքզինքը մութ և տըխուր տեղ մը փակուած:
46. Ինչպէս ձուկն՝ անհղասաստ ալիքներէն փախչելով՝
Ապաստան մը փընտեղելու կու գայ հանդարտ ջրերու մէջ,

- Դեպ ի հոն՝ ուր մեր Աղբիւրն ծոփն եղտիւրներ կը կազմէ
կոմակկեայ շրջակայքը ճախճախուտ ծոցերով.
Եւ հոն ինքնիրեն կը փակուի այն ճախնային
Բանտին մէջ՝ ուսկից ալ չէ կարող ետ դառնալու,
Ձի այն փակարանն ըսքանչիւի արուեստով՝
Մըռնիւու համար միշտ բաց կ'ըլլայ, բայց դուրս գալու՝ գոց.
47. Այսպէս ալ նաեւ Տանկերդի նոյն ժամանակ,
Ինչ կերպով ալ որ ըլլար տարօրինակ այն բանտին
կազմութեան և արուեստի հնարքն՝ ինքիւրեն ներս մըտաւ,
Եւ ֆնաց հոն՝ ուսկից հնար չէ մարդ մը դուրս գալ անձամբ:
Կարշնեղ իւր ձեռքերով ցընցեց դուռն ինչպէս պէտք էր,
Այլ զուր տեղ իրեն ճիգն ու ջանք թափեց բանալու.
Լըսեց ձայն մ'ալ՝ որ դըրսէն կը գոչէր. Զուր վայրասպար,
Ո՛վ գերիջ Արմիդայի, կ'աշխատիս դուրս ելլելու.
48. Հոս օրերդ ու տարիներդ (ըսպանուելէ մի՛ վախեր)
Կենդանեաց դամբարանին մէջ տի սպառնա մինչեւ վերջ:
Ձի պատասխաններ, այլ սըրտին խորը ճընշած
կը խեղդէ քաջամարտիկն այն հառաչներն ու տրորանք.
Եւ մըտքէն կը մեղադրէ իւր սէրն և բախտն ու ապշութիւնն,
Եւ այլոց իրեն դէմ գործ դրած չարաննեգ խարկանքներն.
Եւ երբեմն երբեմըն մեղմ ու լուռ ձայնով կը հըծծէ՝
Մեծ զբրկանք մը տի չըլլար՝ թէ Արեւէն զուրկ ֆնայի.
49. Բայց հրաշագեղ արեգական մ'ամենաքաղցրը տեսքէն,
Եղով ինձ, կը մընամ ես զուրկ, և չեմ իսկ գիտեր
Թէ կըրնամ տի բնաւ դառնալ տեղ մ'ուր դարձեալ հնար ըլլայ՝
Միւրարծարծ նըշյուններէ տրխարմած սիրտու բացուի:
Թեոյ միտքը կ'իյնայ Արգանտ, և զեռ աւելի
Կը տըրտմի, և կ'ըսէ. Շատ իսկ, ո՛հ, պարտքես պակսեցայ.
Եւ նա զիս իրաւունք ունի ձաղել ու անարգել.
Ո՛վ մեծ յիմարութեանս, ո՛վ մըշտընջեան ամօթոյս:
50. Այսպէս մէկ կողմէն սիրոյ և միւս կողմէն ալ պատուոյ
Ըզկըծիչ նախանձն իւր սիրտը կու կըրծէ կեղեքէ:

ՏԱՍՍՈՅ. Ազատումս Նրոսաղեմի. Երգ Ե.

Թարգմ. Հ. Ա. ՏԻՐԱՅԱՆ

“ԱՂԲԻՒՐ,” Ե “ՏԱՐԱԶ,”

Պատկերազարդ ամսագիրներու խմբագրութիւնը, 1907ին, Ալլիւրի քսանհինգամեայ յո-
բելեանի առթով աշխատակցութեան կը հրախրէ իր բոլոր նախկին յօդուածագիրները, որոնց
պատկերներու Ալլիւր պիտի հրատարակէ Հոլանտայի մէջ, խնդրելով անոնց լուսանկարները,
հասցէները, յօդուածներու ցանկը: Յօդուածներ թիւը պիտի գերազանցէ իր բոլոր նախորդները,
և պիտի վաճառուի չեչին գնով: ԱՂԲԻՒՐ, ՏԱՐԱԶ և ԱՂԲԱՐ ՌԵ Ռուսաստան կ'արժեն
5 րուբլի, արտասահմանի համար 10 րուբլի:

Դիտել՝ Rédaction «TARAZ» Կաթ «AGBUR» — Tiflis (Caucase).